

Granskningsanmälan

Fredagen den 25 mars, 2022, sände Sveriges Television ett avsnitt av programmet "Svenska Nyheter". En tio minuters del av programmet ägnades en grovt propagandistisk attack på friskolor i allmänhet och mig personligen, som grundare av Internationella Engelska Skolan, i synnerhet. Innehållet strider enligt min uppfattning mot SvT:s avtal med staten om att upprätthålla **saklighet** i sin journalistik samt att iakttä **opartiskhet** i kontroversiella ämnen. Propagandan drevs av programledaren själv, vartill kommer att en ansvarig utgivare på SvT måste ha släppt fram den. Jag anmäler inslaget för prövning av Granskningsnämnden.

Som exempel på osakligheter kan jag nämna bl.a. följande:

1. **Den fria etableringsrätten för friskolehuvudmän.** Programledaren säger: *"Fri etableringsrätt. Måste det inte finnas ett behov, ett skolbehov. Nej! En kommun kan ha haft rätt antal skolplatser, en budget i perfekt balans. Noll behov av nya skolor. Och ändå kan friskolorna ploppa upp."*

Kommentar: Detta är en helt felaktig beskrivning av gällande regelverk. Tillstånd till nya friskolor ges enligt lag bara om de behövs. En huvudman, som Internationella Engelska Skolan, måste ansöka till Skolinspektionen per sista januari varje år för att få rätt att etablera en skola tidigast året därpå. Skolinspektionen prövar hur en nyetablering påverkar det samlade skolväsendet i kommunen. Kravet formuleras så här i Skollagen (2010:800), 2 kap, § 5: *"För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det offentliga i den kommun där utbildningen ska bedrivas."*

Många ansökningar avslås, på den här eller andra grunder. Under åren 2017-2020 godkändes i snitt endast 14 nya friskolor per år i grundskolan. Det är en minskning med ca 80 procent jämfört med tidigare år. Hösten 2019 öppnades endast fem nya friskolor inom grundskolan, hösten 2020 elva. Det totala antalet grundskolor i Sverige läsåret 2019/20 var 4 829, varav ca 4000 med kommuner som huvudmän. Ett tillskott på fem respektive elva friskolor i Sveriges 290 kommuner är uppenbart marginellt.

I samtliga fall på senare år då IES etablerat en ny skola, har det skett på aktiv tillstyrkan från kommunen. Det gäller till exempel för den i programmet nämnda nya skolan i Östersund, där alternativet var att ha en kommunal skola där. Det faktum att kommunen ställt sig positiv till etableringen förtigs i programmet, trots att det vill ta kommunernas parti. Huvudskälet till att många kommuner vill att IES startar en skola är att det höjer kommunens attraktionskraft, både före inflyttning och för internationellt företagande. Kommunen kan också vilja ha en blandning av egna skolor och friskolor, bland annat för att främja familjernas valmöjligheter.

Till bilden här också att behovet av nya grundskolor har varit stort under några år. Under femårsperioden 2014-2019 föddes 25 000 fler barn per år än under tidigt 2000-tal. Därtill har kommit den dramatiska ökningen av invandring, med stort extra tryck mot skolan.

Programledarens beskrivning är direkt felaktig ifråga om gällande lagstiftning och grovt vilseledande ifråga om verkligheten.

- 2. Flyktingbarn från Ukraina.** Programledaren säger: *"Det blir inte Barbara Bergström som behöver bygga bildningsbaracker på sin bakgård, utan de kommunala skolorna som förväntas trola fram platser för alla de här barnen."*

Kommentar: Ett ogrundat påstående. Internationella Engelska Skolan har kontaktat ett flertal kommuner för att erbjuda sig att ta hand om barn/elever från Ukraina och ge dem utbildning. Den nämnda IES-skolan i Östersund har redan tagit hand om en ukrainsk elev. IES har alldeles särskilda förutsättningar för detta, genom att de ukrainska barnen som regel talar hygglig engelska när de redan har gått något år i skola i Ukraina. Upp till hälften av undervisningen i IES grundskolor bedrivs på engelska, enligt särskilt tillstånd från Skolinspektionen, och skolorna har därför lättare att få det att fungera med ukrainska barn även i vanliga klasser. Modeller håller på att utvecklas för att kombinera detta med anpassad undervisning i svenska.

Friskolornas Riksförbund har i skrivelse till regeringen särskilt begärt att åter få rätt till en kvot för elever från Ukraina.

3. **"För Barbra mera klirr."** Hela upplägget går ut på att förnedra och förlöjliga min skolgärning under 30 år, och driva tesen att min drivkraft har varit personlig vinning. I det syftet framförs det ena vilseledande påståendet efter det andra, utöver en huvudvinjett där jag badar i pengar. "Byggde klassrum i ett bussgarage..."; när IES startar en ny skola investerar företaget 20-30 miljoner kronor i byggnader och skolgårdar som är ypperliga. Jag startade Engelska Skolan 1993 för att jag hade bestämda övertygelser hur en bra skola bör fungera, med ordning och arbetsro och vuxna som förhindrar mobbning. Aktiebolaget var en praktisk form för verksamheten. Det tog 12 år av mycket hårt arbete, sju dagar i veckan, kvällar såväl som dagar, för att verksamheten ens skulle gå mer än hjälpligt ihop. Försäljningen 2012 skedde för att jag inför eget åldrande ville överlämna organisationen på ett ansvarsfullt sätt till en stark ägare som kunde föra verksamheten vidare. Efter 2012 har jag fortsatt i ytterligare tio år med fullt engagemang, utan att behöva mer pengar. År 2020 donerade jag och min make hela vårt återstående aktieinnehav i Internationella Engelska Skolan till en amerikansk stiftelse med ändamål att främja projekt för upplysning, forskning och utbildning i Sverige. I vår arvsplanering går så gott som alla våra återstående tillgångar också till denna stiftelse.

Jag och min make har sedan två år inte en enda aktie privat i företaget och får inga pengar därifrån. Vårt privata ägande är noll. Formuleringen "*Dyrt för kommun, För Barbra mer klirr*" är helt vilseledande. Jag upprepar: Jag har inget privat ägande och ekonomiskt intresse i företaget!

Partiskheten från programledarens sida är uppenbar.

- a) **Åstrandsutredningens förslag.** Samma vecka som programmet sändes, avgav regeringen en proposition till Riksdagen om att sänka skolpengen till friskolor med 8-10 procent, i enlighet med förslaget från den s.k. Åstrandsutredningen. En samlad icke-socialistisk opposition avvisar av

allt att döma förslaget. Det sker av en rad anledningar som inte nämns i programmet. Genom andra inslag i skolpengssystemet, såsom beräkningen av lokalkostnadsersättningen, får friskolor i snitt ca 10 000 kronor mindre per elev i skolpeng än de kommunala skolorna. Vid en samlad översyn bör man gå igenom också inslag som missgynnar friskolor. En dom från kammarrätten har redan gett kommuner rätt att dra av extra övergångskostnader, på kommunnivå. Som huvudman kan kommunen underlätta för enskilda kommunala skolor som skulle förlora många elever vid en nyetablering (vare sig den är kommunal eller friskola). En så stor sänkning av skolpengen som propositionen föreslår skulle innebära undergång för ett stort antal friskolor med små marginaler, däribland sådana som drivs som kooperativ, föreningar och stiftelser. Nya friskolor går regelmässigt med förlust de första åren, tills de förhoppningsvis blir etablerade och lyckas fylla klasser och byggnader. Propositionens förslag skulle i ett slag stoppa all nyetablering av friskolor i Sverige.

Om detta regeringsförslag säger programledaren: "Det är väl bra, för nu blir det väl bra". Han säger det i en pläderyta för att det ska genomföras och efter att ha gjort sig till del av en kampanj från vänstern i Sverige för att drastiskt sänka skolpengen till friskolor. Det är uppenbart att programledaren och programmet driver aktiv propaganda för genomförande av ett förslag som är djupt politiskt kontroversiellt, med en majoritet i riksdagen troligen emot. Det sker med endast några månader kvar till riksdagsvalet, då denna fråga kan väntas bli stor. Detta kan inte vara SvT:s roll inför ett val, och kan knappast anses förenligt med dess avtal med staten.

- b) **Föraktet för entreprenörer.** Grunden för programledarens personliga angrepp på mig är uppenbarligen att jag grundat Internationella Engelska Skolan och gjort det med aktiebolaget som driftsform. Grundarhistorien har vi beskrivit i boken "Tough Love" (Ekerlids förlag, 2018). Inslaget är därmed en attack på alla eldsjälar som grundat företag inom det stora tjänsteområdet vård, skola och omsorg. Många av oss är kvinnor, helt enkelt för att många kvinnor har sin professionella bakgrund på dessa tjänsteområden. Programledarens förnedrande kampanj mot oss entreprenörer är grovt ensidig och förolämpande.

Stat och kommun köper varje år tjänster för omkring 1000 miljarder kronor från enskilda företag. Den linje programledaren uppenbart driver, att det är skändligt att driva företag på områden där betalningen till stor del kommer från skattepengar, är djupt kontroversiell. Hans linje tillämpad skulle ha långtgående konsekvenser. Regionerna skulle då inte kunna köpa vaccin från Astra Zeneca och Pfizer, två börsnoterade storföretag. Vägar skulle inte kunna byggas med hjälp av Skanska, etc.

Man kan ha olika ideologisk uppfattning i frågan huruvida all offentlig konsumtion också ska kräva offentlig produktion, men det är ett objektiva faktum att en sådan linje är starkt politiskt kontroversiell. Att hårt angripa entreprenörer för att de har skapat ett värde genom framgångsrikt entreprenörskap är en ytterst partisk hållning från en programledare i Sveriges Television.

Det förhållandet att programmet placeras i genren "underhållning" kan inte i sig upphäva de grundläggande riktlinjer för saklighet och opartiskhet i kontroversiella ämnen som Sveriges Television har åtagit sig att följa. I det inslag jag anmäler, ägnar sig programledaren åt aktiv propaganda för en bestämd politisk linje – med osakliga påståenden och grov ensidighet, därtill med ett personligt angrepp av förtalskaraktär på mig som eldsjäl inom skolan.

30 mars 2022

Barbara Bergström
Grundare av Internationella Engelska Skolan